

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

Торайғыров университетінің ХАБАРШЫСЫ

Экономикалық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

ВЕСТНИК

Торайғыров университета

экономическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3552

№ 4 (2023)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Экономическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания
№ KZ93VPY00029686

выдано
Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области экономики, управления,
финансов, бухгалтерского учета и аудита

Подписной индекс – 76133

<https://doi.org/10.48081/ZRPO6395>

Бас редакторы – главный редактор

Нурғалиева А. А.

к.э.н., ассоц. профессор

Заместитель главного редактора

Ответственный секретарь

Гребнев Л. С., *д.э.н., профессор*

Шеримова Н. М., *магистр*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Шмарловская Г. А.,	<i>д.э.н., профессор (Беларусь);</i>
Кунызов Е. К.,	<i>доктор PhD, доцент;</i>
Алмаз Толымбек,	<i>доктор PhD, профессор (США);</i>
Мукина Г. С.,	<i>доктор PhD, доцент;</i>
Алтайбаева Ж. К.,	<i>к.э.н., доцент;</i>
Мусина А. Ж.,	<i>к.э.н., доцент;</i>
Титков А. А.,	<i>к.э.н., доцент;</i>
Омарова А. Р.	<i>(технический редактор).</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

© Торайгыров университет

<https://doi.org/10.48081/MJMF3357>

***К. Б. Сатымбекова¹, С. С. Ахметова², Г. А. Муратбаева³,
А. Б. Тоймаханбет⁴**

^{1,2,3,4}М. Өуезов атындағы ОҚУ, Қазақстан Республикасы, Шымкент қ.

e-mail: salima.ahmetova@inbox.ru

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ МЕН ОНЫ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Бұл мақалада мемлекеттік аудитті цифрландыру жағдайы мен оны жетілдіру жолдары қарастырылған. Экономиканы цифрландыру қазіргі таңда өзекті мәселенің біріне айналды. Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі мақсаттарына қол жеткізу мүмкіндігі цифрлық технологиялардың дамуымен тығыз байланысты болып отыр. Мемлекеттік басқаруды толық цифрландыру оны қолдану үшін маңызды, әрі қажет болып отыр.

Қазақстанда интеграцияланған цифрлық ақпараттық платформаны ұйымдастыру үшін өтпелі цифрлық технологияларды пайдалану бойынша бірқатар шаралар жүзеге асырылды. Қазіргі уақытта үлкен жұмыс жүргізілуде. Сондай ақ озық шетелдік тәжірибе зерделеніп, Финляндия цифрлық дамуды мықтап қолға алған. Бұл елде мемлекеттік аудит бойынша жоғарғы орган болып Финляндияның аудит жөніндегі ұлттық кеңсесі (ФАҰК) (The National Audit Office of Finland (NAOF)) табылады. Финляндияның аудит жөніндегі ұлттық кеңсесі жаңа стратегия көмегімен өзгерістер мен инновацияға қадам жасаған. Стратегияның ерекшелігі сонда, ол ұзақ мерзімді жоспарлау ғана емес, ол ең алдымен өз қызметкерлеріне арналған мәлімдеме болып отыр. Осы стратегия арқылы мемлекеттік басқарудың инновациялық жаңаруын қамтамасыз етуге бағыт алды. Осылайша өз қызметкерлерін үлгі етіп, инновациялық жаңартуды мәлімдеді. осы тәжірибені мақалада зерттеп көрсеттік.

Ал Қазақстан экономикасы үшін салыстырмалы түрде жаңа мемлекеттік аудитті цифрландыру арқылы көптеген мәселелерді шешуге бағыт алуға болатынымыз туралы осы мақалада айтылады.

Кілтті сөздер: аудит, мемлекеттік аудит, цифрландыру, ақпараттық қауіпсіздік, мемлекеттік басқару, блокчейн технологиясы, бұлтты бухгалтерия

Кіріспе

Цифрлық технологияларды қолдану бәсекеге қабілетті экономиканы дамытудың басты мәселесі екенін қазіргі әлемдік экономиканың қазіргі жағдайы көрсетіп отыр. Бұл жаһандық тренд бизнеске, қоғамға және мемлекеттік құрылымдарға елеулі түрде әсер еткені баршамызға белгілі. Басқару жүйесін трансформациялаудың, деректер саласындағы революцияның маңызды мән-жайы ұйымдық процестерді оңтайландыру, мемлекеттік қызметтердің шығындарын азайту және өнімділігін арттыру, сондай-ақ әлеуметтік салада айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізу мүмкіндігі болып табылады. Мемлекеттік сектордағы ақпараттық революция инновациялар мен ақпаратқа кедергі келтіретін бірегей кедергілерді еңсере отырып, ел халқына көбірек ашықтық, қолжетімділік үшін жағдай жасайды.

Теориялық зерттеулер мемлекеттік басқаруды цифрландыру арқылы азаматтар үшін мемлекеттік қызметтердің сапасын арттыру, сондай-ақ басқарудың икемді модельдерін енгізу нәтижесінде мемлекеттік функцияларды орындаудың тиімділігін арттыру үшін маңыздылығын атап көрсетеді. Цифрлық технологияларды енгізу азаматтық қатысу тетіктерін дамытуға және азаматтарды мемлекеттік қызметтерді құру және көрсету процесіне тартуға ықпал етеді. Жаңа мүмкіндіктерді, соның ішінде краудсорсингті пайдалану мемлекеттік қызмет көрсетудің логикасын өзгерте алады және басқарудың дәстүрлі моделінен қызметті ұйымдастырудың сервистік модельдеріне және мемлекетпен өзара іс-қимыл кезінде азаматтардың жеке қажеттіліктерін есепке алуға ауыса алады [1].

Мемлекеттік басқарудың цифрлық трансформациясы мемлекеттік органдардың бір – бірімен және сыртқы бенефициарлар-азаматтармен және бизнеспен цифрлық өзара іс-қимылына көшуді көздейді. Мұндай көшудің сәттілігі көбінесе мемлекет пен азаматтардың өзара іс-қимылын цифрландыруды бағалау сапасына байланысты, бұл осы зерттеудің өзектілігін анықтайды. Біздің елімізде «Қазақстан – 2050 Стратегиясы» құжатында мемлекеттік басқарудағы цифрлық технологиялардың өсіп келе жатқан рөлі көрсетілген. Цифрлық экономиканың мөлшері әлемдік ЖІӨ-нің 4,5-тен 15,5 % – на дейін құрайды деген мамандардың пікірі негіз болып табылады. Желілік қосылымда 1992 жылы күніне 100 ГБ-тан 2018 жылы секундына 45000 ГБ-қа дейін деректер қозғалысы өсті. Деректерге негізделген экономика дами бастады [2]. 2023 жылы 5G Интернеттің жаңа пайдаланушыларға ұсынылды. Оның нәтижесінде экономикалық және

әлеуметтік процестер қайта құрылады. Дегенмен аталған бағдарламаны табысты іске асыру «Цифрлық үкіметтің» дамуы нәтижесінде туындайтын қауіптер мен жаңа тәуекелдерді кешенді зерттеу, зерделеу және жою кезінде мүмкін болады. Осы зерттеудің мақсаты Қазақстандағы мемлекеттік аудитті цифровизациялау жағдайына баға беру мен оны трансформациялау қажеттілігін негіздеу болып табылады

Материалдар мен әдістері.

Мақала үшін ақпарат жинақтау мен жалпылау, мемлекеттік басқару мен мемлекеттік аудитті цифрландыру жағдайын мониторинг жасау үшін отандық және шетелдік ғалымдар еңбектерін пайдаландық. Сондай ақ танымның жалпы ғылыми әдістері қолданылды (диалектикалық, тарихи және логикалық бірліктің үйлесімі, құрылымдық және функционалдық талдау әдістері, талдау мен синтездің дәстүрлі әдістері). Цифрлық мемлекеттік басқаруды дамыту саласындағы шет елдермен көшбасшылармен салыстырмалы баға берілді. Кешенді тәсілді қолдана отырып, мемлекеттік басқару жүйесіне цифрлық технологиялар мен платформалық шешімдерді енгізу мен мемлекеттік аудитті цифрландыру арқылы қол жеткізуге болатын жетістіктер мен мүмкіндіктері ашылып көрсетілген.

Нәтижелер және талқылау

2020 жылғы БҰҰ деректері бойынша Қазақстан қазіргі уақытта электрондық үкіметтің даму индексі бойынша 193 елдің ішінде 29-орында, Е-қатысу индексі (EPI) бойынша 26-орында, желілік дайындық индексі бойынша 139 елдің арасында 39-орында және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды дамыту индексі бойынша 52-орында. Азия елдері арасында Үкіметтің ашық деректер индексі бойынша ел 1 орынды, онлайн-қызметтер индексі бойынша – Азия елдері арасында 3 орынды және жалпы әлемдік рейтингте 11 орынды иеленді. Көріп отырғанымыздай, біздің жетістіктеріміздің бар екендігінің дәлелі. [3]. Болашақта интернет нашар дамыған елдер мен цифрландыру деңгейі жоғары елдер арасындағы айырмашылық тек артатыны жасырын болмай тұр. Цифрлық алшақтық, елдердің дайындығының өртүрлі дәрежесі және цифрлық экономикадағы нарықтық ықпалдың жоғары шоғырлануы 2018-2022 жылдар кезеңінде «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын қабылдау қажеттігіне алып келді.

Мемлекеттік басқаруда цифрлық технологияларды енгізудің шетелдік тәжірибесіне тоқталып кетелік, бұл міндеттерді шешу ЕО-да қабылданған тиісті мемлекеттік басқару стандарттарына бағдарланған елдер үшін ерекше маңызды болады [4]. Көрсеткіштер жақсырақ шешімдер қабылдауға, мемлекеттік құрылымдардың қанағаттанарлық жұмыс істеуіне және кірістерді басқару, сатып алу және азаматтармен өзара әрекеттесу сияқты

мемлекеттік басқаруды жүзеге асыру процесінде ресурстарды ұтымды бөлуге негіз береді. Цифрландыру жоғары сапалы қызметтерді тиімдірек ұсынуға, мемлекеттің есептілігі мен ашықтығын арттыруға және сыбайлас жемқорлықты азайтуға мүмкіндік береді. Цифрлық экономикасы дамыған мемлекеттер Скандинавия елдері: Швеция, Норвегия, Финляндия, Данияны атап көрсетсек, ал рейтингтің аутсайдерлері – Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдері Румыния мен Болгария болып отыр. Ал Ресей болса Шығыс Еуропаның бірқатар мемлекеттерінен, тап йатқанда Польша, Венгрия, Румыния және болгария мен Оңтүстік Еуропаның кейбір мемлекеттері Греция, Кипрден озап кеткенін атап өткен жөн [5]

Біз цифрлық дамуды мықтап қолға алған мемлекеттің бірі Финляндия мемлекетіндегі мемлекеттік аудитті қарастыруды жөн көрдік. Мұнда мемлекеттік аудит бойынша жоғарғы орган болып Финляндияның аудит жөніндегі ұлттық кеңсесі (ФАҰК) (The National Audit Office of Finland (NAOF)) табылады. Финляндияның аудит жөніндегі ұлттық кеңсесі жаңа стратегия көмегімен өзгерістер мен инновацияға қадам жасай алған. Стратегияның ерекшелігі сонда, ол ұзақ мерзімді жоспарлау ғана емес, ол ең алдымен өз қызметкерлеріне арналған мәлімдеме болып отыр. Осы стратегия арқылы мемлекеттік басқарудың инновациялық жаңаруын қамтамасыз етуге бағыт алды. Осылайша өз қызметкерлерін үлгі етіп, инновациялық жаңартуды мәлімдеді. Яғни, қызметкерлер инновациялық тарапынан өзін – өзі дамытуды цифрландырудағы ең басты инвестиция ретінде түсінді. Ал болашаққа деген жаңа дағдылардың қажеттілігін өздерінің мақсаты мен мүддесіне сай анықтады. Оның қандай дағдылар екенін 2016 жылғы Дүниежүзілік экономикалық форумның баяндамасында айтылды: «Ескі техникалық кәсіптердің орнына жұмысқа шығармашылық және тұлғааралық қатынастарды талап ететін жаңа мамандықтарға сұраныс пайда болады» [5].

Шын мәнінде, цифрландыру мен сыни ойлауды ілгерілету үшін шығармашылық процесте дағдыларды қажет ететін жұмысшылар үлкен сұранысқа ие болады. Егер біз адами капиталға емес, тек жаңа технологияларға инвестиция салатын болсақ, оның салдары болмайтынын түсінуіміз керек. Сондықтан Қазақстан үшін, оның ішінде біздің еліміздің аудиторлары үшін біз аудиторлардың білімі мен шығармашылық дағдыларының сапасын арттыру бағытында қадам жасауымыз керек, олар бірінші кезекте қаралуы тиіс. Назар аударған тағы бір дағды-көшбасшылық. Ұйымдастырушылық шығармашылықты жүзеге асыруда көшбасшылық маңызды рөл атқарады. Сынақ пен қателік арқылы шығармашылық жұмыс қауіпсіз ортаны қажет етеді. Шығармашылық мақсаттар үшін көшбасшылық - бұл мотивация,

ынталандыру және тағы бір мотивация. Өзінің практикасында Финляндия мемлекеті табысқа жету үш маңызды дағдыны атап көрсетті:

Жаңа технологияның әсерін түсінуі;

Жаңа технологияны тиімді пайдалану керектігін анықтау мүмкіндігі;

Баға бойынша қол жетімді техникалық шешімдерді дайындау мен қолдау үшін тәжірибені жинақтауды білуі.

Тиісті мүдделі тараптармен ынтымақтастықпен қатар, олар шығармашылық әлеуеттерін, сыни ойлауды және техникалық дағдыларды жетілдіру арқылы цифрландыру үшін әлеует жасайтынын көрсетті. Стандартты емес ойлау көшбасшылық стилді талап етеді. Мұндай стиль қызметкерлердің құқықтары мен мүмкіндіктерінің кеңеюін көрсетеді, командалардың өзін басқаруға мүмкіндік береді және оларды коучингтің көмегімен қолдайды. Финдер алдымен шағын пилоттық жобаларда көшбасшылықтың жаңа стилін сынауды шешті. Бұл жобалар әртүрлі аудит түрлерін жүргізу бойынша тәжірибе мен эксперименттермен алмасудан тұратын жас мамандардан құралған бағдарлама болды .

Цифрландыру процесінің бір бөлігі ретінде біз жаңа ақпарат көздерін пайдаланудың және оларды аудит процесіне қосудың жаңа әдістері мен әдістемелерін зерттедік. Бағдарламаны құру нәтижесінде ашық деректер көздерінен алынған деректерді біріктіретін және көрнекі түрде жаңа талдауға мүмкіндік беретін құрал табылды. Бұл тәжірибе сонымен қатар шетелдік серіктестерден техникалық сараптама алудың жаңа әдісіне негізделген: командаға динамикалық мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін «тәуекел детекторы» құрылды. Осылайша, басқарудың жаңа стилінде емтихан нәтижелеріне негізделген жақсы нәтижелерге қол жеткізілді. Жаттықтырушы, коучинг бұл жаңа сәнді жастар командасының командада дамуына мүмкіндік беретінін, оларға жоғары мотивация беретінін және олардың әлсіз жақтарын жақсы жетістікке айналдыратынын көрсетті.

Осылайша мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары, әдетте, мемлекеттік қаржыны басқаруда маңызды және белсенді рөл атқарады десек қателеспейміз. Экономикасы дамыған елдердегі мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдары көпшілігінде толығымен тәуелсіз, ал олардың қызметі жеткілікті нәтижелі және тиімді болуына жағдай жасалған. Қазақстандық мемлекеттік аудитті дамыту үшін біз шетелдік тәжірибенің оңтайлы тұстарын тиімді пайдалана білуіміз қажет. Сол үшін өз практикамызға аудитті цифрландыру үшін жаңа идеялар мен тәсілдерді ендірген дұрыс деп санаймыз. Қазақстанда енгізілген Цифрлы Қазақстан бағдарламасы осы бағытта жасалған нақты қадам деп айта аламыз.

Цифрлық трансформация - қазіргі елдің басты мақсаттарының бірі. Қазақстан осы секторға үлкен көңіл бөледі. 2017 жылы «Цифрлық Қазақстан» Ұлттық жоспары қабылданды, ол ел экономикасының дамуын жеделдетуге және цифрлық технологияларды пайдалану есебінен халықтың өмір сүру сапасын арттыруға бағытталған.

Осы бес бағыт бойынша 17 бастама және 100-ден астам іс-шара құрылды. Елдің экономикасын цифрландыру қарқыны бұрынғыдан әлдеқайда артып отыр. Атап айтқанда, 2018 жылы компьютерлерді пайдаланатын компаниялардың үлесі 70,5 % - дан асты. 7% - ға 77,7 % - ға дейін өскенін байқауға болады. Сонымен қатар, Интернетке қол жетімді компаниялардың үлесі 2017 жылғы 67,7 % -дан 2018 жылы 75,1 % - ға дейін өсті, ал интернет-ресурстары бар компаниялардың үлесі 21,7 % - дан 22,3 % – ға дейін өсті. Қазақстанда цифрландырудың жалпы экономикалық пайдасы бір АҚШ долларына 5578 миллион АҚШ долларын құрайды. Сонымен қатар, экономиканы цифрландыруды енгізуге байланысты өнімділіктің жылына 2-10 % - ға, дала өнімінің – 3 % - ға, өнімнің өзіндік құнының-10-20 % – ға төмендеуі және агроөнеркәсіптік кешенде нақты ауыл шаруашылығын пайдалану кезінде өнімділіктің 25-50 % - ға өсуі күтілуде [6].

«Цифрлық Қазақстан» жоспарын іске асырудың бірінші жылында, 2018 жылы Ақпарат және коммуникациялар саласына инвестициялар айтарлықтай өсті - +40,3 % - ға немесе 92,5 млрд теңгеге дейін. 2019 жылдың алғашқы тоғыз айының қорытындысы бойынша инвестициялар өткен жылдың сәйкес кезеңімен (51,3 млрд теңге) салыстырғанда 46 млрд теңгені құрап, салыстырғанда былтырғыдан 10,2 % - ға аз болды. 2019 жылдың үшінші тоқсанының қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестициялардың негізгі бағыттары: ескі жабдықты ауыстыру, Қазақстанның цифрлық трансформациясы, экономика секторларын цифрлық Жай-күйге цифрлық трансформациялау, адами капиталды дамыту, Цифрлық Жібек жолын дамыту бағдарламасын іске асыру 29 (15 %); клиенттер санын ұлғайту бойынша өндірісті кеңейту (11 %); жаңа технологияларды енгізу (5 %) пайыздарға өсі байқалды.

2020 жылдан 2023 жылға дейін цифрлық трансформацияға тікелей инвестициялар 77,4 трлн АҚШ долларына жетті. Сол сияқты, 2023 жылға қарай Цифрлық шығыстардың үлесі барлық акт инвестицияларының 50 % - на дейін өседі (ағымдағы үлес 36 % құрайды). Компаниялар деректерге негізделген бәсекелестік артықшылықтар жасайтындықтан, ең үлкен өсім деректерді талдау саласында болжанады [6].

Мемлекеттік аудитті цифрландыру тетіктерін енгізу арқылы аудиторлық қызметті жетілдіру бағыттарын анықтау үшін ең жиі жасайтын және мәні

бойынша ұқсас бұзушылық түрлерін нақты білу қажет. Мәселен, өткен жылы ІМАК 245 млрд.тенге сомасында қаржылық бұзушылықтар анықтады, бұл бұзушылықтардың жалпы сомасының 39 %-ын құрайды. Анықталған бұзушылықтардың жалпы көлемі бухгалтерлік есепті енгізу тәртібіне (77 %), басқада ағымдағы шығындарды жоспарлау мен қолдану кезінде бюджеттік қаражаттың шамадан тыс артуы (12 %), квазимемлекеттік сектор субъектілерінің активтерін басқарумен (4 %) байланысты [7].

Мемлекеттік аудитті цифрландыру мемлекеттік аудиторлардың аудит объектілеріне тікелей шығуының төмендеуіне және тиісінше тексерілушілермен байланысудың азаюына мүмкіндік туғызады. Атап айтсақ, 2015 жылы 100 % тексеріс ескі ережелер бойынша жүргізілсе, 139 мың ревизор-күн жұмсалса, қазіргі кезде аудиттің 44 %-ы онлайн түрде жүргізілуде, мұнда тексеру 41 мың ревизор-күнді құраған. Ендеше 31,6 пайызға уақыт үнемделгенін байқауға болады.

Біз мемлекеттік аудитті цифрландыру бағытын жетілдіру мақсатында блокчейн технологиясын пайдаланудың тиімділігін ашып көрсеткіміз келеді. Бүкіл әлемде үкіметтер блокчейн технологиясын пайдалана отырып, көптеген пилоттық жобаларды жүзеге асырылып отыр. Блокчейннің жобалары өзінің табиғаты бойынша әртүрлі және цифрлық сәйкестендіру мен сот шешімдерін сақтау, құрылысты қаржыландыру мен ақшаны қадағалау, отбасы жағдайы туралы деректер, электрондық дауыс беру, кәсіпкерлік қызметке лицензиялар беру мен салықтық есептілікте қамтып, қарастырады. Блокчейн-технологиясының ерекшелігі оның есепке негізделуінде болып отыр. Ол активтерді, міндеттемелерді, транзакцияларды жазады және сақтайды және ақша қаражатының қозғалысын есепке алу және шоттарды салыстыру әдістерін ұсынады. Біз тексеру барысында анықталған қателіктердің 77 пайызы бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілікке тиесілі екенін зерттеулерден байқағамыз. Ендеше блокчейн технологиясы арқылы сол қателіктер мен заң бұзушылықтардың алдын алу үшін «бұлтты бухгалтерия» арқылы тексеру нәтижесі мен тексеру жылдамдығын арттыру мүмкіндігіне ие боламыз.

Сарапшылардың пікірінше, есептілікке қатысты блокчейнді пайдалану оны әртүрлі уақыт кезеңдерінде бақылауға мүмкіндік береді. Мысалы, аудит жүргізілгенге дейін және кейін, қателерді түзетуге дейін және кейін. Бұл пайдаланушылардың мүмкіндіктерін кеңейтеді [8].

Бухгалтерлік қызметке блокчейн технологиясын енгізу процесін қиындататын кедергілер бар. Ол үшін, реттеуді жақсарту, осы технологияны әртүрлі салалар мен салаларда енгізуді стандарттаудың бірыңғай тәсілдерін әзірлеу қажет. Ақпараттық қауіпсіздік жүйесі жетілдіруді қажет етеді.

Ақпараттық жүйелерді біріктіруде белгілі бір қиындықтар бар, сонымен қатар жобаларды әзірлеу мен енгізудің жоғары құнын ерекше атап өткен жөн. Дегенмен, қажетті жағдайларды жасау кезінде бұл технологияның жақсы перспективалары бар [9].

Зерттеу кезінде blockchain технологиясын пайдаланушы барлық компаниялардың қызметіне талдау жасадық. Олар 2014 жылдан бастап пайдаланған. Осыдан кейінгі кезеңде бизнесі жылдам дамып, көптеген жетістіктерге қол жеткізген. 2015-2016 жылдары блокчейн технологиясымен жұмыс істейтіндер саны күрт артқан [10].

Демек, блокчейн технологиясын пайдаланудың тиімділігі өте жоғары деген сөз. Ғалымдар еңбектерінің негізінде біз блокчейн технологиясына SWOT талдау жасадық.

Кесте 1 – Блокчейн технологиясының SWOT талдауы

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
Орталықсыздандыру (барлық деректерді барлық қатысушылар сақтайды) Қол жетімділік және ашықтық (деректер барлығына қол жетімді) жабық блокчейн қатысушыларына) Қауіпсіздік (жабық блокчейндегі өзгерістерді сырттан қосу мүмкін емес) Нақты уақыт режимінде жедел есепке алу, бастапқы құжаттардың болмауы. Блокчейн алаяқтықпен тиімді күресуге мүмкіндік береді. Салық төлеуден жалтару мүмкін болмайды, өйткені барлық транзакциялар цифрландырылады.	- Пайдаланушылар саны артқан кезде баяулау. - Заңнамалық реттеудің болмауы. - Жоғары қуат тұтыну. - Қажетті деңгейдегі мамандардың жетіспеушілігі. - Пилоттық және эксперименттік іске асыру деңгейлері. - Орталықтандырылған деректерде сақтаумен салыстырғанда таратылған желіде деректерді сақтаудың жоғары құны.
Мүмкіндіктері	Қауіп қатерлер
- Нақты уақыттағы ақпаратты беру. - Желі қатысушыларының деректерін тексеру. - Қол жетімділіктің өртүрлі деңгейлері. - Жедел операциялар процесі - Есептіліктің ашықтығын жақсарту. - Фермераралық транзакцияларды жеңілдету. - Қаржылық деректерді бақылауды күшейту. - Бизнесінің жаңа модельдерін құру. - Басқа технологиялармен интеграция.	1. Мүдделі тараптар арасындағы келісімге қол жеткізбеу қаупі. 2. Пилоттық жобаларда расталмаған технологиядан артық құту саланың дамуына кедергі келтіруі мүмкін. 3. Алаяқтық және көлеңкелі технологиялардың пайда болуы. 4. Делдалдық қызмет көрсететін бизнес тарапынан технологияны кең ауқымда енгізуге қарсылық көрсету қаупі.

Қорытынды

Мемлекеттік аудитті жетілдіру бойынша жоғарыда ұсынылған құралдардан басқа, мемлекеттік аудитті цифрландыру үшін блокчейн технологиясын пайдалану перспективаларын зерделеу маңызды болып

табылады. Қазіргі кезде өзекті болып табылатын, блокчейн технологияларын пайдалану мақсатында халықаралық тәжірибеде пилоттық жобаларды іске асырып және енгізіп отырғандығын ескере келе, мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылауды жетілдірудің бірегей перспективаларын ашуға мүмкіндіктер көп.

Бухгалтерлік есеп пен аудитте блокчейн технологиясын қолдану саласындағы зерттеулерді халықаралық бухгалтерлік корпорациялар, оның ішінде ірі IT-компаниялар белсенді жүргізеді.

Тұтастай алғанда, зерттеу бухгалтерлік есепте блокчейн технологиясы мен цифрлық активтерді қолдану бухгалтерлік процестердің тиімділігін, ашықтығы мен сенімділігін айтарлықтай арттыра алатынын көрсетті. Алайда, бұл әлеуетті сәтті іске асыру үшін қосымша зерттеулер жүргізу, тиісті нормативтік-құқықтық базаларды әзірлеу және блокчейнге негізделген жүйелердің сенімділігі мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету қажет. Сонда ғана бухгалтерлік есеп саласындағы осы инновациялық технология ұсынатын артықшылықтарды толық пайдалануға қол жеткізуге болады. Мемлекеттік аудит практикасында анықталған қателіктердің үлкен үлесі есеп пен есептілікке қатысты болғандықтан осындай ұсыныс жасап отырмыз.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Добролюбова, Е. И., Старостина, А. Н.** Оценка цифровизации взаимодействия государства и граждан. Статистика и Экономика. 2021;18(2):45-56. [Электронный ресурс] – <https://doi.org/10.21686/2500-3925-2021-2-45-56>

2 **Казиева, А., Шалбаева, Ш., & Кадырова, К.** (2022). Цифровая трансформация как процесс изменения системы государственного управления в казахстане.«Мемлекеттік аудит – государственный аудит», 56(3), 47–57. <https://doi.org/10.55871/2072-9847-2022-56-3-47-57>

3 29 место в рейтинге ООН по электронному правительству занял Казахстан. [Электронный ресурс] – URL: <https://profit.kz/news/58491/29-mesto-v-rejtinge-OON-po-lektronnomu-pravitelstvu-zanyal-Kazahstan/> (дата обращения 15.09.2023)

4 **Москвитина, Н. В.** Цифровая трансформация государственного управления. Социология №4 2021. – с.114-128

5 **Бексултанов, А. А.** Цифрландыру жағдайындағы мемлекеттік аудитті жетілдіру // [Электронный ресурс] – <https://repository.apa.kz/handle/123456789/277> (дата обращения 07.09.2023)

6 Показатели аудиторской деятельности // [Электронный ресурс] – <http://kvga.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymouse?Navigation>

7 **Смаилов, А. А** Дальнейшее развитие государственного аудита в целях повышения эффективности использования бюджетных средств: доклад от 10.02.2020 года // [Электронный ресурс] – <https://www.zakon.kz/5006688-doklad-pervogo>.

8 **Шамина, Е. В.** Перспективы внедрения автоматизированных технологий в бухгалтерский учет / Е. В. Шамина, А. А. Филимонов // Актуальные направления научных исследований XXI века: теория и практика. – 2018. – № 2 (38). – С. 129–132.

9 **Bonson E., Bednarova M.** Blockchain and its implications for accounting and auditing // *Meditari Accountancy Research*. – 2019 (5). – P. 725–740.

10 **Momo F. S.** et al. Business models and blockchain: What can change? // *Revista de Administracao Contemporanea*. – 2019. Vol. 23. No. 2. – P. 228–248.

REFERENCES

1 Dobrolyubova, E. I., Starostina, A. N. Otsenka tsifrovizatsii vzaimodeystviya gosudarstva i grazhdan. [Assessment of digitalization of interaction between the state and citizens] [Text]. *Statistics and Economics*. – 2021; – 18(2): – P 45-56.

2 Kaziyeva, A., Shalbayeva, SH., & Kadyrova, K. Tsifrovaya transformatsiya kak protsess izmeneniya sistemy gosudarstvennogo upravleniya v kazakhstane . [Digital transformation as a process of changing the public administration system in kazakhstan] [text]. «Memlekettik audit – gosudarstvennyy audit», -2022: -56(3): p 47–57. <https://doi.org/10.55871/2072-9847-2022-56-3-47-57>

3 [Electronic resource]. – <https://profit.kz/news/58491/29-mesto-v-rejtinge-OON-po-lektronnomu-pravitelstvu-zanyal-Kazahstan/> (data obrashcheniya 15.09.2023)

4 **Moskvitina, N. V.** Tsifrovaya transformatsiya gosudarstvennogo upravleniya. [Assessment of digitalization of interaction between the state and citizens] [Text]. *Sotsiologiya* –2021. – № 4– P.114-128

5 **Beksultanov, A. A.** Cifrlandıru jaǵdayındaǵı memlekettik awdıtti jetildiru: dissertaciya na soiskanie stepeni doctora filosofii (PhD) po specialnosti 6D050600- ékonomika [Improvement of the state audit in the context of digitization : dissertation for the degree of doctor of philosophy (PhD) in the specialty 6D060500- Economy] [Text] – Nursultan, 2020. – 148 p.

6 Pokazateli auditorской deyatel'nosti [Indicators of audit activity] // [Electronic resource]. – <http://kvga.minfin.gov.kz/irj/portal/anonymouse?Navigation>

7 **Smallov, A. A** Dal'neysheye razvitiye gosudarstvennogo audita v tselyakh povysheniya effektivnosti ispol'zovaniya byudzhetykh sredstv: doklad ot 10.02.2020 goda [Further development of state audit in order to increase the efficiency of using budget funds] // [Electronic resource]. – <https://www.zakon.kz/5006688-doklad-pervogo>.

8 **Şamına, E. V.** Perspektivı vnedreniya avtomatizirovannıx tehnologiy v bwxgalterskiy uçet [Perspectives of introduction of automated technologies in accounting] [Text] // Aktualnie napravleniya nawnıx issledovaniy XXI veka: teoriya i praktika. – 2018. – № 2 (38). – P. 129–132.

9 **Bonson E., Bednarova M.** Blockchain jäne onıń buxgalterlik esep pen awdıtkı äseri [Blockchain and its implications for accounting and auditing] // Meditari Accountancy Research. – 2019 (5). – P. 725–740.

10 Fernanda da Silva Momo Biznes-modeli i blokcheyn: chto mozhet izmenit'sya? [Business Models and Blockchain: What Can Change?] [Text]// [Revista de Administração Contemporânea](#) – 2019 – 23(2): P. 228-248

Басып шығаруға 30.11.23 қабылданды.

*К. Б. Сатымбекова¹, С. С. Ахметова², Г. А. Муратбаева³,
А. Б. Тоймаханбет⁴*

^{1,2,3,4}ЮКУ имени М. Ауэзова, Республика Казахстан, г. Шымкент
Принято к изданию 30.11.23.

СОСТОЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА И ПУТИ ЕГО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

В данной статье рассматриваются состояние цифровизации государственного аудита и пути его совершенствования. Цифровизация экономики стала сегодня одной из актуальных проблем. Возможность достижения основных целей социально-экономического развития Казахстана тесно связана с развитием цифровых технологий. Полная цифровизация государственного управления важна и необходима для ее применения.

В Казахстане реализован ряд мер по использованию переходных цифровых технологий для организации интегрированной цифровой информационной платформы. В настоящее время ведется большая работа. Также был изучен передовой зарубежный опыт, Финляндия прочно занялась цифровым развитием. Высшим органом по

государственному аудиту в этой стране является Национальный офис по аудиту Финляндии (PHAOF) (The National Audit Office of Finland (NAOF)). Национальное управление аудита Финляндии предприняло шаги к изменениям и инновациям с помощью новой стратегии. Особенность стратегии в том, что это не только долгосрочное планирование, это прежде всего заявление для своих сотрудников. Этой стратегией было направлено на обеспечение инновационного обновления государственного управления. Таким образом, он смоделировал своих сотрудников и заявил об инновационном обновлении. мы изучили этот опыт в статье.

А о том, что мы можем взять курс на решение многих проблем путем цифровизации относительно нового государственного аудита для экономики Казахстана, пойдет речь в этой статье.

Ключевые слова: аудит, государственный аудит, цифровизация, информационная безопасность, государственное управление, технология блокчейн, облачная бухгалтерия

*K. B. Satymbekova¹, S. S. Akhmetova², G.A. Muratbayeva³,
A. B. Toymakhanbet⁴

^{1,2,3,4}SKU named after M. Auezov, Republic of Kazakhstan, Shymkent

Accepted for publication on 30.11.23

THE STATE OF DIGITALIZATION OF STATE AUDIT AND WAYS TO IMPROVE IT

This article discusses the state of digitalization of the state audit and ways to improve it. Digitalization of the economy has become one of the urgent problems today. The possibility of achieving the main goals of socio-economic development of Kazakhstan is closely related to the development of digital technologies. Full digitalization of public administration is important and necessary for its application.

Kazakhstan has implemented a number of measures to use transitional digital technologies to organize an integrated digital information platform. A lot of work is currently underway. Advanced foreign experience was also studied, Finland has firmly engaged in digital development. The highest body for state audit in this country is The National Audit Office of Finland (PHAOF) (The National Audit Office of Finland (NAOF)). The National Audit Office of Finland has taken steps to change and innovate with a

new strategy. The peculiarity of the strategy is that it is not only long-term planning, it is primarily a statement for its employees. This strategy was aimed at ensuring innovative renewal of public administration. Thus, he modeled his employees and announced an innovative update. we have studied this experience in the article.

And the fact that we can take a course to solve many problems by digitalizing a relatively new state audit for the economy of Kazakhstan will be discussed in this article.

Keywords: audit, state audit, digitalization, information security, public administration, blockchain technology, cloud accounting.

Теруге 29.11.2023 ж. жіберілді. Басуға 29.12.2023 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

2.86 Mb RAM

Шартты баспа табағы 9,15

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: А. К. Мыржикова

Корректор: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Тапсырыс № 4164

Сдано в набор 29.11.2023 г. Подписано в печать 29.12.2023 г.

Электронное издание

2.86 Mb RAM

Усл.п.л. 9,15. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка: А. К. Мыржикова

Корректор: А. Р. Омарова, Д. А. Кожас

Заказ № 4164

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz

www.vestnik-economic.tou.edu.kz